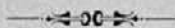

F. FERJANČIČ

Tradicionalna
psalmodija

TRADICIONALNA
PSALMODIJA.

Spisal

Fran Ferjančič.

V Ljubljani 1914.

Založilo Cecilijino društvo. — Tiskala Zadrúžna tiskarna
v Ljubljani.

Št. 02336/1953

U= 82430624

Tradicionalna psalmodija.

Ko sem pred več leti šel z nekaterimi gospodi tovariši v Sekovo k vrlim benediktincem učit se tradicionalnega koralu, sem se v dobi onega koralnega tečaja vsak dan posebno veselil popoldanskih petih vesper, kjer sem imel priliko občudovati vso krasoto tradicionalne psalmodije. Kako gladko in lahko je šlo gospodom patrom psaliranje izpod rok! Tu ni bilo nobenega prehitavanja, pa tudi nobenega nepotrebnega zategovanja, nobenega spotikljaja; enako mirno žuborečemu potoku hitel je psalm za psalmom mimo nas. Dà, takrat sem še le jasno spoznal lepoto in prednost tradicionalne psalmodije. Obenem sem pa začutil, kako pomanjkljivo je vobče pri nas še psaliranje. Čas je že, da se vendar enkrat vzdramimo ter se tudi pri pevanju psalmov oprimemo tradicionalnega načina, kakor je to volja sv. Očeta.

Duhovnik in organist morata pogosto peti psalme, tako zlasti na sv. večer, veliki teden in vernih duš dan; pa tudi sicer med letom kolikokrat pride na vrsto „officium defunctorum“! Razen tega imajo ponekod o velikih praznikih tudi slovesne pete vespere. Razume se torej, da morata duhovnik in organist biti v psalmodiji dobro izurjena.

Zato sem se namenil podati v našem listu kolikor mogoče praktično navodilo, kako pravilno pevati psalme po tradicionalnem načinu.

Želeti je, da bi vsi oni, ki imajo opraviti s psaliranjem, to razpravo ne le v naglici prebrali, temveč jo tudi temeljito proučili ter se nadalje po njej ravnali. Rečem pa takoj, da bi se zelo motil, kdor bi mislil, da je psaliranje lahka reč. Treba je k temu temeljitega študija, skrbne priprave in velike vaje, kajti pogreškov pri psaliranju je toliko, da se jih brez resnega prizadevanja ne odpravi zlahka.

Kakor v prejšnjem medicjskem koralu, razločujemo tudi v sedaj na novo vpeljanem tradicionalnem koralu osem psalmovih tonov in tako imenovani „tonus peregrinus“. Poleg tega imamo sedaj še en „tonus in directum“ in en psalmovi ton za velikonočni teden, ki pa je dan samo na prosto voljo („ad libitum“). Toda o tem pozneje.

Izmed osem psalmovih tonov imajo 1., 3., 4., 7. in 8. po več različnih sklepnih kadenc, ki se imenujejo „diferencije“; v medicjski izdaji so jih uavadno imenovali „finale“. Teh diferencij je sedaj nekoliko več nego v

medicejski psalmodiji; nekaterih doslej pri nas še nismo slišali, nekaj pa jih je tudi samo „ad libitum“.

Gledé zaznamovanja psalmovih tonov in raznih diferencij je sedaj tudi mala razlika. V medicejski izdaji so se psalmovi toni zaznamovali z rimskimi, diferencije ali finale pa z arabskimi številkami; sedaj pa se samo psalmovi toni zaznamujejo s številkami, navadno rimskimi, včasih tudi arabskimi, diferencije pa se zaznamujejo s črkami, ki značijo zadnji ton sklepne kadence, n. pr. I. f. (ali tudi 1. f.), t. j. prvi psalmovi ton z diferencijo, ki se končuje s tonom f.

Te črke so včasih velike, včasih male. Ako se zadnja nota diferencije ujema s finalo dotičnega cerkvenega tona, stoji velika črka, sicer pa mala. N. pr. VIII. G., t. j. osmi psalmovi ton z diferencijo, katere zadnji ton se glasi g; g pa je obenem tudi finala osmega (hipomiksolidiškega) cerkvenega tona, zato velika črka. Nasprotno pa VIII. c, torej mala črka, ker se v tem slučaju zadnja nota sklepne kadence ne ujema s finalo osmega cerkvenega tona.

Ako se diferencija končuje s tonom h, stoji poleg številke ne črka h, ampak b (n. pr. III. b.)* to pa z ozirom na stari „b quadratum“, ki pomenja naš h.

Nekateri psalmovi toni imajo po več diferencij, ki se končujejo z istim tonom. Tako n. pr. ima prvi psalmovi ton tri diferencije, ki se vse končujejo s tonom a. Tedaj pa se poleg črke a postavi še mala arabska številka, ki diferencijo natančneje določuje, n. pr. I. a₂, I. a₃. Ako stoji poleg črke še zvezdica, n. pr. VIII. G*, pomenja to posebno diferencijo, ki pa je dana samo na prosto voljo („ad libitum“) ter se v navedenem slučaju lahko zamenja z navadno diferencijo G.

Oglejmo si sedaj posamezne glavne dele psalmodije, namreč pričetek ali „initium“, dominantno ali „tenor“, ter srednjo in sklepno kadenco.

„Initium“ ali intonacija se imenuje oni melodični nastavek, s katerim se psalm pričinja. Kakšna je ta intonacija, bomo videli pri posameznih psalmovih tonih. „Initium“ ima v obče samo prva psalmova vrstica; pri nadaljnjih vrsticah pa se takoj prične z dominantno. Le pri treh evangeljskih kantikih, ki so „Magnificat“ v vesperah, „Benedictus“ v hvalnicah in „Nunc dimittis“ v kompletoriju, ima vsaka vrstica „initium“. V tem oziru torej ni posebne razlike med medicejskim in tradicionalnim koralom. Kvečemu bi bila razlika v tem, da se sedaj tudi pri teh evangeljskih kantikih opusti „initium“ tedaj, ako je kaka vrstica zelo kratka. Tako n. pr. se v oficiju za rajne ob koncu obeh kantikov „Magnificat“ in „Benedictus“ pri besedah „Requiem aeternam“ in „Et lux perpetua“ docela opusti „initium“. Ravno tako se opusti „initium“ pri tretji vrstici „Quod parasti“ v kantiku „Nunc dimittis“, ki se razen v kompletoriju poje tudi na svečnico pri blagoslavljanju sveč.

Mimogredé omenjam, da kakor se v navedenih slučajih opusti „initium“, se v tradicionalni psalmodiji tudi sicer pri kadencah, ako je kaka vrstica zelo kratka, opusti toliko melodije, kolikor zlogov manjka v besedilu, da

bi se mogla kadenca pravilno izvršiti. Na vse take važnejše slučaje hočem opozoriti pri posameznih psalmovih tonih.

Velika razlika pa je v tem, da imajo v sedaj nanovo vpeljanem tradicionalnem koralu svoj „initium“ tudi psalmi v ferialnem oficiju in v oficiju za rajne. Potemtakem one razvrstitve psalmodije v „tonus ferialis“ in „tonus festivus“, kakor smo jo imeli v medicejskem koralu, sedaj ni več. Samo „Magnificat“ in „Benedictus“ imata poleg navadnih napevov še posebne, slovesne napeve za višje praznike.

Drugi glavni del psalmodije je „dominanta“ ali „tenor“, to je oni ton, na katerem se „tono recto“ poje od intonacije dalje do srednje kadence in na to zopet od zvezdice do sklepne kadence. Dominanta je v obeh polovicah psalmove vrstice na istem tonu; izjemo dela le „tonus peregrinus“, pri katerem ima dominanta v obeh polovicah različno lego.

Zelo važno je, da se pri psaliranju vzame dominanta v primerni, ne previsoki, a tudi ne prenizki legi. Najprikladnejša lega za dominantno je vobče ton a; le pri sedmem psalmovem tonu se vzame lahko nekoliko nižje, ker sega melodija za terco višje. Seveda se je treba pri tem ozirati na pevce, ali pojo višje ali nižje glasove, in zato se v tem oziru ne more postaviti kako pravilo za vse slučaje; je pa dominanta zelo velikega pomena, in antifonator mora pri vsakem psalmu najprej določiti dominantno ter potem še le misliti na antifono.

Posebno važen del psalmodije pa sta srednja in sklepna kadenca. Vsaka psalmova vrstica se po zvezdici („asteriscus“) deli v dva dela; neposrednje pred zvezdico je srednja kadenca (mediatio), ob koncu vrstice pa sklepna (terminatio, differentia). Ti dve kadenci delata pevcem največ preglavice, zato je treba tu skrbne pozornosti.

V medicejskem koralu je vladala gledé teh kadenc velika nejasnost; ni bilo pravih pravil, po katerih bi se mogla zlasti sklepna kadenca z gotovostjo določiti. Dobro se še spominjam, kako smo se nekdanj kot bogoslovci hudovali ravno zaradi te nestalnosti; kadarkoli namreč je izšla nova izdaja kake koralne knjige, že so bile nekatere kadence drugače zaznamovane. Zato je naposled Rim sploh prepovedal, določati kadence z debelimi črkami.

Hvala Bogu, te nestalnosti je sedaj konec, ker v tradicionalni psalmodiji so natančna pravila, po katerih se more vsaka kadenca z gotovostjo določiti. Zato pa tudi ona prepoved gledé zaznamovanja kadenc ne velja več in tiskarne izdajajo zopet koralne knjige z natančno zaznamovanimi kadencami. In že zaradi tega moramo biti hvaležni sv. Očetu, da so zopet vpeljali tradicionalni koral.

Glavno načelo v tradicionalni psalmodiji je, da se kadence določujejo po akcentih ali poudarkih; nekatere kadence obsegajo en poudarek, druge pa dva. Včasih se prične kadenca ravno na poudarjenem zlogu, včasih pa pripravlja na poudarjeni zlog v kadenci ena ali več pripravljanih not, kakor bomo to videli pri posameznih psalmovih tonih.

Gledé poudarka omenjam, da v psalmodiji imajo pri določanju kadenc tudi postranski poudarki ravno tako veljavo, kakor glavni, n. pr. in spléndoribus sanctórum. Na zlogu „bus“ stoji sicer postranski akcent, a v psalmodiji se šteje ravno tako, kakor glavni akcent. Ako obsega torej kaka kadenca dva akcenta, kakor n. pr. pri sedmem psalmovem tonu, se mora kadenca pričeti ravno na zlogu „bus“, ker akcent na tem zlogu velja za predzadnjega, in ne morda na zlogu „do“.

Podobnih zgledov je v psalmodiji vse polno, n. pr. Dóminus ex Sion, stérilèm in dómo, propitiátio est, génuì te i. t. d.

Ako obsega srednja kadenca le en poudarek in je zadnja beseda pred zvezdico enozložna, n. pr. est, me, te, (tudi beseda „usquequo“ spada semkaj, ker je sestavljena iz dveh besed: „usque“ in „quo“), ali pa taka hebrejska beseda, ki se ne sklanja, n. pr. Israel, Sion, Jerusalem, David, Jacob, Ephrata, tedaj odpade zadnja nota srednje kadence, da ostane melodija v višavi. To se godi pri 2., 4., 5., 6. in 8. psalmovem tonu. Ta tako imenovana „mediatio correpta“ je torej tudi še sedaj v veljavi, kakor v medicijski psalmodiji. Po odloku kongregacije za sv. obrede z dne 8. julija 1912 je sicer dovoljeno, peti psalme tudi po stari samostanski navadi, da se namreč tudi pri enozložnih in tujih besedah ne dela nikake izjeme. Vendar kakor je videti iz doslej nanovo izdanih koralnih knjig in tudi iz vatikanskega navodila „Cantorinus“, je „mediatio correpta“ skoro splošno sprejeta.

Nekaj novega je sedaj za nas tako imenovana „flexa“. Ako je namreč prva polovica kake psalmove vrstice zelo dolga, da je potrebna še ena pavza sredi nje, je v vatikanskem antifonalu ono mesto, kjer naj se v prvi polovici vrstice napravi oddihljaj, zaznamovano s križcem †, in tukaj se lahko napravi flexa na ta način, da se na zadnjem zlogu pred križcem pade za veliko sekundo ali malo terco navzdol; ako je pa zadnji akcent pred križcem na tretjem predzadnjem zlogu, tedaj se pade že na predzadnjem zlogu. Kdaj se pade pri flexi v veliki sekundi in kdaj v mali terci? V veliki sekundi tedaj, ako je tudi pod dominantno velika sekunda, t. j. pri 1., 4., 6. in 7. psalmovem tonu in tudi pri „tonus peregrinus“; v mali terci pa tedaj, ako je pod dominantno mala sekunda, t. j. pri 2., 3., 5. in 8. psalmovem tonu. Po flexi in kratkem oddihljaju se zopet nadaljuje na dominantni.

N. pr. pri 1. tonu:

Parátum cor ejus speráre in Dó-mi-no † confirmátum i. t. d.

Tu je pod dominantno a velika sekunda g, torej se tudi flexa napravi v veliki sekundi.

Nasprotno pri 8. tonu:

Parátum cor ejus speráre in Dó-mi-no † confirmátum i. t. d.

Tu pa je pod dominantno c mala sekunda h, torej se flexa izvrši v mali terci.

Flexa se nahaja vedno le v prvi polovici psalmove vrstice, nikdar ne v drugi. Ako je pa zadnja beseda pred križcem enozložna ali taka hebrejska beseda, ki se ne sklanja, tedaj se flexa opusti ter se pri križcu napravi samo kratek oddihljaj. Sicer pa flexa ni strogo ukazana in se zato lahko pri vsakem takem križcu samo kratko pavzira brez flexe. Vsekako pa daje flexa psalmodiji več gibčnosti in življenja.

Oglejmo si sedaj posamezne psalmove tone!

Ker naše tiskarne nimajo tipov za natiskovanje tradicionalnega koralna, moramo se zadovoljiti s transpozicijo. Transponirati pa hočem vse psalmove tone v isti legi, kakor so v koralnih knjigah. V praksi seveda bo treba marsikateri psalmovi ton nižje intonirati, da dobimo dominantno „a“, včasih pa tudi višje, kakor n. pr. pri drugem psalmovem tonu. Za zgled hočem pri posameznih psalmovih tonih rabiti prvo vrstico prvega psalma, kakor jo ima tudi vaticansko navodilo „Cantorinus“; pripravna je zlasti zaradi tega, ker pride v njej tudi flexa na vrsto. Zaradi vaje bom privedjal še peto vrstico 111. psalma ter po potrebi še kako drugo besedilo.

Prvi psalmovi ton.

1. D

Be-á - tus vir, qui non á - bi - it in con - si - li - o im - pi - ó - rum, †
 Ju - cún - dus ho - mo qui mi - se - ré - tur et cóm - mo - dat, †
 et in vi - a pec - ca - tó - rum non ste - tit:* et in cá - the - dí - spo net ser - mó - nes su - os in ju - dí - ci - o:* qui - a in ae - dra pe - sti - lén - ti - ae non se - dit.
 tér - num non com - mo - vé - bi - tur.

Poleg te diferencije ima prvi ton še devet drugih diferencij, in sicer:

D ad libitum. 2 1

g 2 1

D₂ g₂

f g₃

pestilénti - ae non se - dit. non com - mo - vé - bi - tur. pestilénti - ae non se - dit. non com - mo - vé - bi - tur.

pestilénti - **ae** non se - dit.
non com-mo - vé - bi - tur.

Diferencija g_2 se lahko vselej „ad libitum“ zamenja z diferencijo g , kakor tudi diferencija a_3 z diferencijo a_2 .

V mediceskem koralu smo razločevali slovesni in priprosti način prvega psalmovega tona; sedaj pa imamo en sam način, ki je sicer priprostejši, a za psaliranje mnogo prikladnejši, kajti brez dvoma se po sedanjem načinu poje mnogo lažje in gladkeje. Diferencij pa ima prvi psalmovi ton sedaj ravno še enkrat toliko, kot preje.

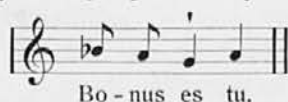
Initium se pri prvem tonu vselej postavi tako, da pride na prvi zlog ena nota, na drugi zlog pa skupina dveh not, tako imenovani „podatus“. Srednja kadenca obsega dva akcenta brez kake pripravljalne note, sklepna kadenca pa en akcent in dve pripravljalni noti, ki sta v zgoraj navedenih zgledih zaznamovani s številkami. Kdor si hoče torej pravilno zaznamovati kadenca prvega tona, naj v vsaki vrstici pred zvezdico poišče predzadnji poudarjeni zlog ter ga podčrta, ker na tem zlogu se prične srednja kadenca; ob koncu vsake vrstice pa naj poišče zadnji poudarjeni zlog, potem pa naj vzame še dva zloga prej zaradi dveh pripravljalnih not ter naj prvega izmed teh dveh zlogov, ki je zgoraj zaznamovan s številko 2, podčrta; tamkaj namreč se prične sklepna kadenca. Po tem pravilu si lahko vsakdo sam zaznamuje kadenca s popolno gotovostjo. Prezreti se kajpada pri tem ne sme tudi postrankih akcentov, ki imajo — kakor sem že omenil — v psalmodiji isto veljavo, kakor glavni. N. pr. pri srednji kadenci:

Altissi - **m**i vo - cá - be - ris.
cápi - **t**a dra - có - nis.
in Dómi-nó gau - dé - bo.

Ali pri sklepni kadenci:

ante luciferum **g**é - nu - i te.
loquebar **pa**-cem dè te.
vi-ví - fi - cá me.

Ako je kaka psalmova vrstica zelo kratka, se — kakor sem že omenil — tudi melodija okrajša, n. pr. pri srednji kadenci:

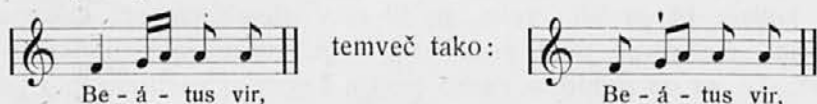
Besedilo „qui facit haec“ se proizvaja tako: qui fa - cit haec.

Ali okrajšana melodija pri sklepni kadenci: et ti - mu - i.
et sal - va me.

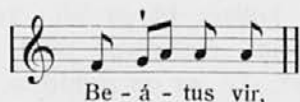
Sedaj pa nekaj praktičnih opazk, ki po večini ne veljajo le za prvi psalmovi ton, temveč za vse tone.

Greši se mnogokrat že takoj pri intonaciji („initium“) na ta način, da se prva nota preveč vleče. Pozor na to, da so vse tri note intonacije enako kratke osminke.

Torej ne pričeti tako:

temveč tako:

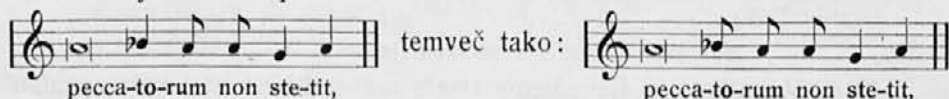
Še več pa se greši na dominantni s tem, da se čez nekatere zloge preveč hiti, druge pa preveč podaljša. Pozor na to, da stojé nad posameznimi zlogi enake osminke, ki se morajo približno tudi enako dolgo držati. Le tamkaj, kjer so četrтинke, naj se nekoliko zategne, pa nikar preveč, komaj še enkrat tako dolgo, kakor se na dominantni recitativno pojó posamezne osminke. V tem oziru se pevec lahko samega sebe nadzoruje na ta način, da pri pevanju posameznih osmink na dominantni s prstom tolče po klopi ali mizi, ter pri četrтинki zategne približno za dva taka kratka udarca.

Paziti je treba tudi na to, da se posamezni zlogi jasno in določno izgovarjajo. Napačno bi bilo n. pr. ako bi kdo v zgoraj navedenem zgledu pel: in con-sí-lió; temveč peti mora: in con-sí-li-o; ravno tako: in ju-di-ci-o, Fi-li-o i. t. d.

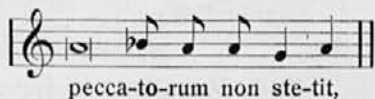
Naj je vrstica dolga ali kratka, peti moramo enakomerno v istem „tempo“, ne da bi sedaj prehitevali, sedaj zopet brez potrebe zategovali.

Zoper tradicionalno psalmodijo se greši veliko tudi pri srednji in sklepni kadenci na ta način, da mnogi zategujejo že v začetku kadence, namesto da bi zategnili le zadnji motiv, ki je označen s četrтинkami.

Torej nikar ne peti tako:

temveč tako:

Gledé zategovanja velja sploh pravilo, da ako je spev silabičen, t. j. ako pridejo na posamezne zloge posamezne note, se začne zategovati na zadnjem poudarku. Ako je pa na zadnjem zlogu kaka nevma ali skupina not, ne smemo ritardirati že na zadnjem poudarku, temveč se zategne samo ona skupina na zadnjem zlogu.

V zgledih, ki jih bom tu navajal, bodo vsa ona mesta, ki jih je treba zategniti, zaznamovana s četrtnkami. Kjer vidiš torej osminke, poj enakomerno in brez vsakega zategovanja. Sploh je treba psalirati precej živahno in se varovati vsake dolgočasne počasnosti.

Kakšne so pa pavze v psalmodiji?

Pri flexi se napravi le kratek oddihljaj; pri zvezdici sredi psalmove vrstice pa mora pavza trajati tako dolgo, kolikor časa je trajal motiv od zadnjega poudarjenega zloga dalje. N. pr.:

Benediktinci se ravnajo po pravilu, da se pri zvezdici pavzira toliko časa, kolikor bi ga bilo treba, da bi se v istem „tempo“, kakor se na dominantni recitativno pojó posamezni zlogi, zapelo lahko besedici „Ave Maria“. To pa dá približno enako pavzo, kakor jo vdobimo tudi po gorenjem načinu.

Ob koncu posameznih vrstic pa je pavza lahko krajša; ni treba namreč tako dolgega oddihljaja, kakor na sredi vrstice, ker poje naslednjo vrstico nasprotni kor in med njega pevanjem ima prvi kor dovolj časa za oddihljaj. Ako traja torej pavza sredi vrstice dve četrtniki, zadostuje ob koncu vrstice, kakor tudi med antifono in psalmom, pavza ene četrtnike. Po naših krajih se v tem oziru ne ravna pravilno; zlasti pavza sredi vrstice je vobče mnogo prekratka.

„Magnificat“ po prvem psalmovem tonu ima isto intonacijo, kakor sicer psalm. V prvi vrstici odpade srednja kadenca zaradi prekratkega besedila; nadaljne vrstice imajo vse „initium“ ter običajne pravilne kadenca. N. pr. l. f:

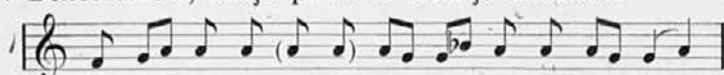

Nadaljne vrstice se pojô po navadnem načinu, kakor tudi „Benedictus“, ki ima ravno tako v vsaki vrstici „initium“.

Tudi Magnificat in Benedictus imata razne diferencije, kakor psalmi.

Ta dva kantika sama pa imata še slovesnejši napev z bogatejšo srednjo kadenco za večje praznike. Intonacija prve vrstice v kantiku Magnificat je običajna. Nadaljne vrstice v tem kantiku, kakor tudi vse vrstice v Benedictus-u, imajo pa to-le srednjo kadenco:

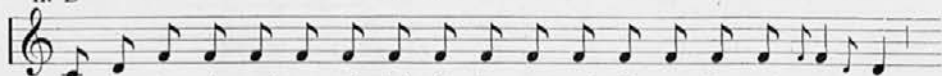

Et ex - sul - tá - yít spi - ri - tus me - us*
Be - ne - dí - ctus Dó - mi - nus De - us I - sra - el,* i. t. d.

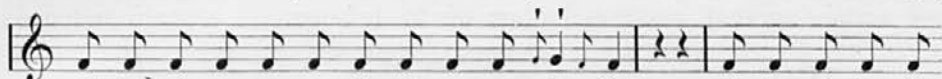
Druga polovica vsake vrstice se poje tako, kakor sicer v psalmih.

Drugi psalmovi ton.

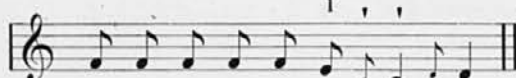
II. D

Be - á - tus vir, qui non á - bi - it in con - sí - li - o im - pi - o - rum, †
Ju - cún - dus ho - mo qui mi - se - ré - tur et cóm - mo - dat, †

et in vi - a pec - ca - tó - rum non ste - tit:* et in cá - the - dra
di - spó - net ser - mó - nes su - os in ju - dí - ci - o:* qui - a in ae - tér -

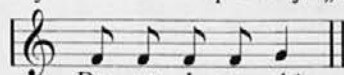

pe - sti - lén - ti - ae non se - dit.
num non com - mo - vé - bi - tur.

Drugi ton ima eno samo diferencijo, zato bi zadostovalo zaznamovati ga samo z rimsko številko; vendar v tradicionalnem koralu se kljub temu zaznamuje tudi še zadnji ton sklepne kadence s črko „D“.

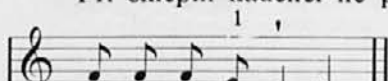
Initium se pri tem tonu postavi na prve tri zloge v psalmu brez kake vezave. Srednja kadenca obsega en akcent brez vsake pripravljalne note, sklepna kadenca pa en akcent in eno pripravljalno noto, ki je zgoraj označena s številko 1. Ko si torej zaznamuješ v psalmu kadence drugega tona, poišči in podčrtaj pred zvezdico zadnji poudarjeni zlog, ob koncu vsake vrstice pa en zlog pred zadnjim akcentom.

Ako je zadnja beseda pred zvezdico enozložna ali kaka hebrejska beseda, ki se ne sklanja, tedaj se navadno uporablja „mediatio correpta“ n. pr.:

De - us I - sra - el,*
ex Si - on,*
vo - lu - i - sti me,*
lo - cú - tus sum.*

Pri sklepni kadenci ne prezreti postranskih akcentov, n. pr.:

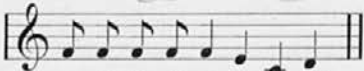
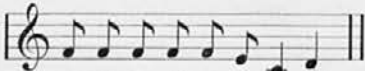
de - cli - ná - te á me.
tí - mén - tí - bús se.
gé - nu - i te.
fi - ni - ès me.

Nekateri zgledi zaradi kratkega besedila okrajšane sklepne kadence:

et tí - mu - i.
et sal - va me.
laus I - sra - el.

Pri tem tonu je slišati pogosto to napako, da začno pevci vleči takoj v začetku sklepne kadence, nekako tako-le:

Pravilno se poje tako:

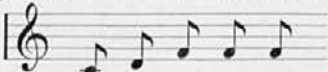
pe-sti-lén-ti-ae non se-dit. pe stí-len-ti-ae non se-dit

Magnificat ima ta-le poseben initium:

Ma - gni - fi - cat*

Nadaljne vrstice tega kantika, kakor tudi vse vrstice v kantiku „Benedictus“ imajo navadni initium:

Et ex - sul - tá - vit
Be - ne - dí - ctus itd.

Ako se pa Magnificat in Benedictus pojeta na slovesen način, imajo vse vrstice zgoreni slovesni initium ter to-le bogatejšo srednjo kadenco:

Et ex - sul - tá - vit spí - ri - tus me - us:*
Be - ne - dí - ctus Dó - mi - nus De - us I - sra - el:* i. t. d.

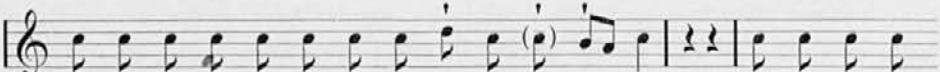
Nadalje se poje kakor navadno.

Tretji psalmovi ton.

III. b

Be - á - tus vir, qui non á - bi - it in con - si - li - o im - pi - ó - rum, †
Ju - cún - dus ho - mo qui mi - se - ré - tur et cóm - mo - dat, †

et in vi - a pec - ca - tó - rum non sté - tit:* et in cá - the -
di - spó - net ser - mó - nes su - os in ju - dí - ci - o:* qui - a in ae -

dra pe - sti - lén - ti - ae non se - dit.
tér - num non com - mo - vé - bi - tur.

Nadaljne diferencije tretjega tona so:

a ¹

pestiléntiae non se - dit.
non com - mo - vé - bi - tur. pestilénti - ae non se - dit.
non com - mo - vé - bi - tur.

g ^{2 1}

pestilénti - ae non se - dit.
non com - mo - vé - bi - tur. pestilén - ti - ae non se - dit.
in aetérnum non com - mo - vé - bi - tur.

Diferencija „g₂“, ki pride le poredkoma na vrsto v ferialnih vesperah, se lahko vselej „ad libitum“ zamenja z diferencijo „g“.

Initium ima na prvem zlogu eno noto, na drugem pa skupino dveh not, podatus; loči se torej od drugega in osmega tona le po tem, da se ton „a“ veže s tonom „c“.

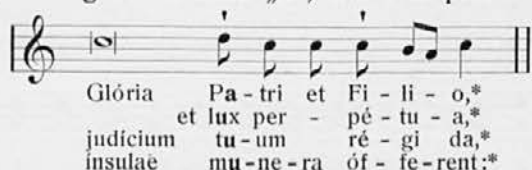
Srednja kadenca obsega dva poudarjena zloga brez kake pripravljalne note; sklepna kadenca pa obsega en akcent in pri diferencijah „a“ in „b“ eno pripravljalno noto, pri diferencijah „a₂“ in „g“ dve pripravljalni skupini („clivis“ in „podatus“), pri diferenciji „g₂“ pa tri pripravljalne note, kakor je zgoraj zaznamovano s številkami. Po tem pravilu ne bo težko, zaznamovati si kadence.

Pri srednji kadenci tega psalmovega tona je treba dobro paziti, ali stoji zadnji poudarek pred zvezdico na predzadnjem ali pa na tretpredzadnjem zlogu. Ako stoji na predzadnjem zlogu, pride zadnji poudarjeni zlog na ton „h“; n. pr.:

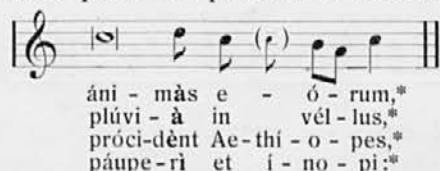
a - bun - dan - ti - a pa - cis:*
ré - qui - em ae - tér - nam,*
et nunc et sem - per:*

Ako pa stoji zadnji akcent pred zvezdico na tretpredzadnjem zlogu, ostane dotični poudarjeni zlog še na tonu „c“, kakor n. pr.:

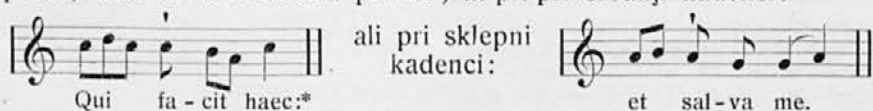
Glória Pa - tri et Fi - li - o,*
et lux per - pé - tu - a,*
iudícium tu - um ré - gi - da,*
insulae mu - ne - ra óf - fe - rent:*

Pri srednji kadenci pozor na postranske akcente, kakor n. pr.:

áni - mäs e - ó - rum,*
plúvi - à in - vél - lus,*
próci - dènt Ae - thí - o - pes,*
páupe - ri et i - no - pi:*

Zaradi kratkega besedila včasih tudi pri tem tonu kaka kadenca ni popolna, dasi se to redkoma primeri, n. pr. pri srednji kadenci:

Qui fa - cit haec:* et sal - va me.

Magnificat in Benedictus imata initium in kadence, kakor navadno; slovesnejši napev o višjih praznikih pa se glasi tako:

Et ex - sul - ta - vit spi - ri - tus me - us:*
Be - ne - dí - ctus Dó - mi - nus De - us I - sra - el:* i. t. d.

Druga polovica se poje kakor običajno.

Četrty psalmovi ton.

IV. g

Be - á - tus vir, qui non á - bi - it in con - sí - li - o im - pi - ó - rum, †
Ju - cún - dus ho - mo qui mi - se - ré - tur et cóm - mo - dat, †

et in vi - a pec - ca - tó - rum non ste - tit: * et in cá - the - dra
di - spó - net ser - mó - nes su - os in ju - dí - ci - o: * qui - a in ae - tér -

pe - sti - lén - ti - ae non se - dit.
num non com - mo - vé - bi - tur.
de ma - nu tu - a re - púl - si sunt.
in - du - xí - sti sú - per me.
con - tur - ba - vé - runt me.
et no - cte co - ram te.

Nadaljna diferencija:

pestilén - ti - ae non se - dit.
in aetérnum non com - mo - vé - bi - tur.

Najbolj znana diferencija četrtega tona je pa transponirana v to lego:

A

Be - á - tus vir, qui non á - bi - it in con - sí - li - o im - pi - ó - rum, †
Ju - cún - dus ho - mo qui mi - se - ré - tur et cóm - mo - dat, †

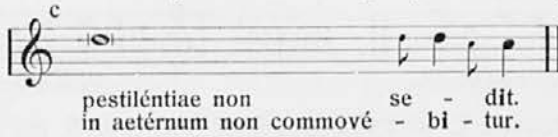
et in vi - a pec - ca - tó - rum non ste - tit: * et in cá - the - dra
di - spó - net ser - mó - nes su - os in ju - dí - ci - o: * qui - a in ae - tér -
Dó - mi -
in vir -

pe - sti - lén - ti - ae non se - dit.
num non com - mo - vé - bi - tur.
ne ex - áu - dí - vo - cem me - am.
tú - te tu - a jú - dí - cà me.
ó - mni - a quae in e - is sunt.

Ako stoji poleg črke A zvezdica, tedaj se sme peti ali navadna diferencija A, ali pa ta - le diferencija „ad libitum“:

pestilén - ti - ae non se - dit.
in aetérnum non com - mo - vé - bi - tur.

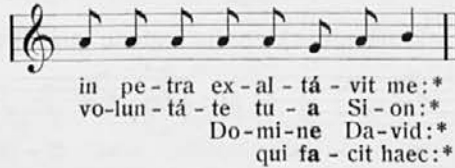
V isto lego je večkrat transponirana tudi zgoraj navedena prva diferencija:

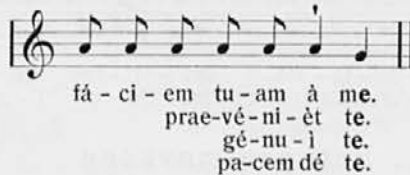
Initium se pri četrtem tonu postavi vselej tako, da pride na prvi zlog ena nota, na drugi zlog pa skupina dveh not, podatus.

Srednja kadenca obsega en akcent in dve pripravljalni noti; pred zvezdico je treba torej poiskati zadnji poudarjeni zlog in še dva zloga prej, izmed katerih se prvega podčrta.

Ako je pa zadnja beseda pred zvezdico enozložna ali hebrejska beseda, ki se ne sklanja, pride zopet „mediatio correpta“ na vrsto. N. pr.:

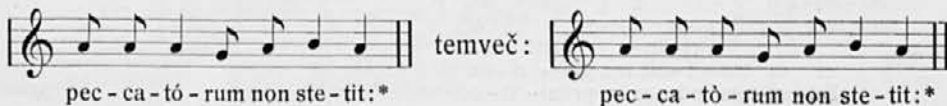
Sklepna kadenca je pri diferenciji „g“ (oziroma „c“) zelo enostavna, kajti od zvezdice dalje se poje vedno na istem tonu, tudi zadnji akcent ostane še na dominantni, na to pa se pade za veliko sekundo navzdol na zadnjem ali predzadnjem zlogu, kakor je zadnji akcent v psalmovi vrstici na predzadnjem ali tretpredzadnjem zlogu. Pri določanju te diferencije torej se ni lahko zmotiti; k večjemu je treba nekoliko paziti pri postranskih poudarkih, da jih obdržimo še na dominantni, n. pr.:

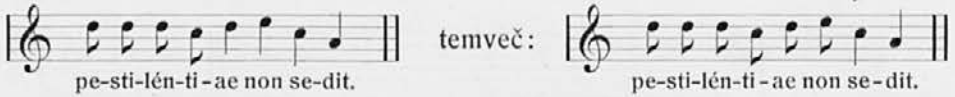
Skušnja pa uči, da — kakor je ta diferencija priprosta — vendar neveščji pevci ne zadenejo prav lahko one velike sekunde; kaj radi zaidejo v malo terco.

Težje je določiti in gladko peti nadaljne diferencije četrtega tona. Pri diferenciji E je treba poiskati zadnji akcent in tri zloge prej, izmed katerih imata prva dva po eno noto, tretji pa skupino dveh not („clivis“). Diferencija A (kakor tudi A*) pa obsega en akcent in tri pripravljalne note brez skupine. Ravno zaradi tega, ker je pri diferencijah četrtega tona toliko pripravljalnih not, je treba precejšnje vaje za gladko pevanje tega tona.

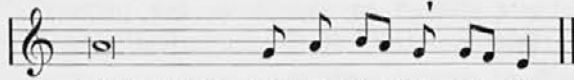
Tudi pri tem psalmovem tonu ne pozabiti na uže večkrat omenjeno pravilo, da se zategne samo motiv od zadnjega poudarka dalje; torej ne peti:

Ravno tako ne peti:

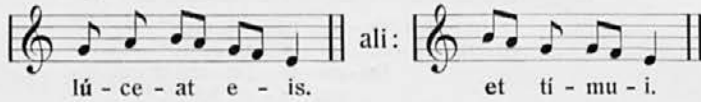

Gledé diferencije E je treba posebne pozornosti pri onih vrsticah, ki imajo zadnji poudarek na tretpredzadnjem zlogu, ker tedaj se mora besedilo tako-le podstaviti:

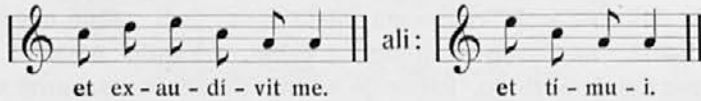

cantábo et psal-mum di-cam Dó-mi-ne.
miserére me - i et ex - áu - di me.
Dominus au - tem as - súm - psit me.
do - na e - is Dó - mi - ne.

Nekateri zgledi okrajšanih sklepnih kadenc pri diferenciji E:

Pri diferenciji A:

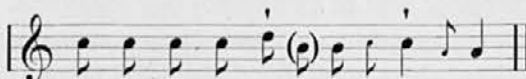
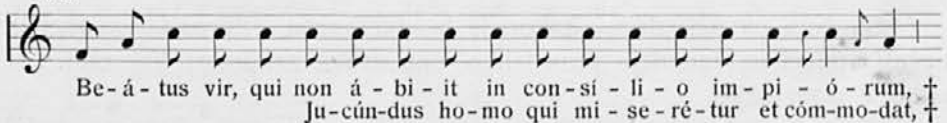
Magnificat in Benedictus imata initium in kadence kakor sicer psalmi; slovesnejši napev za ta dva kantika je pa ta-le:

Et ex - sul - tá - vit spí - ri - tus me - us:*
Be - ne - di - ctus Do - mí - nus De - us I - sra - el:* itd.

V. a

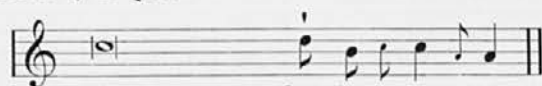
Peti psalmovi ton.

pe - sti - lén - ti - aè non se - dit.
num non com - mo - vé - bi - tur.
ri - tu - i Sanc - to.
et in tro - i - bit rex gló - ri - ae.
Dó - mi - nus pótens in próe - li - o.

Peti psalmovi ton ima samo eno diferencijo „a“. Initium obstoji iz treh posameznih not; na vsako pride po en zlog.

Srednja kadenca obsega en akcent, sklepna kadenca pa dva akcenta brez vsake pripravljalne note. Pri petem tonu torej ni težko določiti kadic; treba je le pred zvezdico poiskati zadnji, ob koncu vsake vrstice pa predzadnji poudarjeni zlog. Nekoliko pozornosti je treba le zastran postranskih akcentov, n. pr.:

qui hábi - tánt in e - o.
 benedixit filiis tu - is in te.
 et ádipe fruménti sá - ti - át te.
 fáce - rè cum e - is.
 dili - gén - ti - búš te.
 vi - ví - fi - cà me.
 in Si - nà in sanc - to.
 filios Ja - còb et Jo - seph.

Zadnja dva zgleda s hebrejskima besedama („Sina“, „Jacob“) sta nekaka izjema; ker se mora namreč hebrejska beseda v takih slučajih poudarjati na zadnjem zlogu, jo je treba tako podstaviti, kakor se vidi v ravnokar navedenih zgledih. Isto bomo našli tudi še pri sedmem tonu, sploh tamkaj, kjer obsega sklepna kadenca dva akcenta.

Tudi pri petem tonu se pri enozložnih in hebrejskih besedah pred zvezdico uporablja „mediatio correpta“, n. pr.:

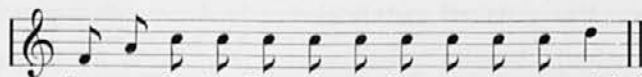
ver-bum su-um Ja-còb:*
 ex Si-ón:*
 Je-ru-sa-lem:*
 De-us I-sra-el:*
 lo-cú-tus sum:*
 qui pó-tens est:*

Magnificat se v petem tonu poje na podoben način, kakor sicer psalmi:

Ma-gní-fi-cat á - ni - ma me - a Dó - mi - num.

Ravno tako tudi Benedictus:

Be-ne-dí-ctus Do-mi-nus De-us I-sra-el:* itd.

Na slovesen način pa se Magnificat od druge vrstice nadalje, kakor tudi Benedictus poje tako:

Et ex-sul-tá - vit spi - ri - tus me - us:*
 Be-ne-dí-ctus Dó-mi-nus De-us I-sra-el:* itd.

Pri hebrejski besedi „Israel“ se v tem slučaju ne uporablja „mediatio correpta“.

Od zvezdice dalje se poje kakor sicer pri psalmih petega tona.

Šesti psalmovi ton.

VI. F

Be - á - tus vir, qui non á - bi - it in con - sí - li - o im - pi - ó - rum, †
 Ju - cún - dus ho - mo qui mi - se - ré - tur et cóm - mo - dat, †

et in vi - a pec - ca - tó - rum non ste - tit:* et in cá - the - dra
 di - spó - net ser - mó - nes su - os in ju - di - ci - o:* qui - a in ae - tér -
 et in flu -

pe - sti - lén - ti - ae non se - dit.
 num non com - mo - vé - bi - tur.
 mí - ni - bus dé - xte - ram e - jus.
 qui in cir - cú - l - tu e - jus sunt.
 lo - qué - bar pa - cem dè te.
 di - li - gén - ti bús te.

Šesti ton ima samo eno diferencijo in dandanes tudi samo eno srednjo kadenco; nekdam pa je imel poleg gorenje srednje kadence še drugo, ki je popolnoma enaka kadenci prvega tona. Potemtakem se je — kakor pri prvem — tudi pri šestem tonu srednja kadenca glasila tako-le:

et in via pecca - tó - rum non ste - tit:*
 dispónet sermónes suos, in ju - di - ci - o:*

Toda od 16. stoletja dalje se rabi splošno le zgoraj navedena prva kadenca.

Initium se pri šestem tonu postavi tako, da pride na prvi zlog ena nota, na drugi zlog pa skupina dveh not, podatus.

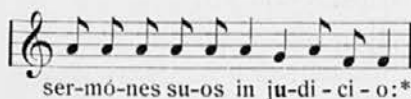
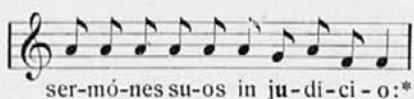
Srednja kadenca, kakor je dandanes splošno v rabi, obsega en akcent in eno pripravljajno noto. Pri zaznamovanju tega psalmovega tona je treba torej pred zvezdico poiskati zadnji akcent in še en zlog prej.

Ako je zadnja beseda pred zvezdico enozložna ali hebrejska, ki se ne sklanja, tedaj je tudi pri tem tonu v rabi „mediatio correpta“, n. pr.:

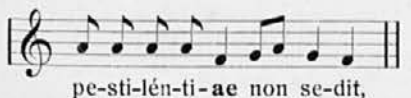
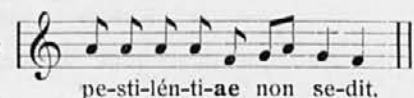
Dó - mi - nus ex Si - on:*
 Je - ru - sa - lem:*
 Pa - ter me - us es tu:*
 vi - ví - fi - ca me:*
 qui po - tens est:*

Pri sklepni kadenci je treba poiskati zadnji akcent ter dva zloga prej, in sicer ima prvi teh dveh zlogov eno noto, drugi pa skupino dveh not, podatus, kakor je zgoraj zaznamovano s številkami.

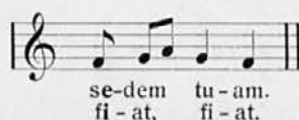
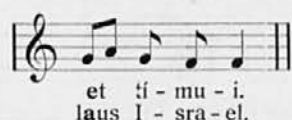
Tudi pri tem tonu je treba paziti, da se ne začne zategovati takoj v začetku kadence, n. pr. pri srednji kadenci:

 namesto:
ser-mó-nes su-os in ju-di-ci-o:* ser-mó-nes su-os in ju-di-ci-o:*

Ali pri sklepni kadenci:

 namesto:
pe-sti-lén-ti-ae non se-dit, pe-sti-lén-ti-ae non se-dit.

Nekateri zgledi nepopolne sklepne kadence:

se-dem tu-am. et tí-mu-i.
fi-at, fi-at. laus I-sra-el.

Napačno bi bilo, ako bi kdo zadnja dva zglada proizvajal tako:

se-dem tu-am. et tí-mu-i.

Magnificat nam ne nudi nič novega:

Ma-gní-fi-cat* á-ni-ma me-a Dó-mi-num.

Ravno tako tudi Benedictus ne dela nobene izjeme:

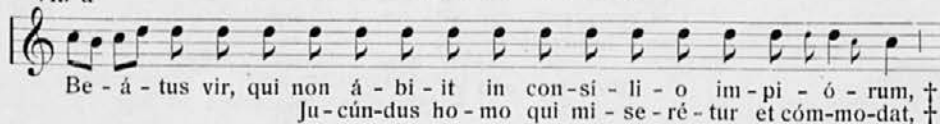

Be-ne-dí-ctus Dó-mi-nus De-us I-sra-el:* i. t. d.

Ako se pa Magnificat in Benedictus pojeta na slovesen način, imata ravno tako srednjo kadenco, kakor pri prvem tonu:

Et ex-sul-tá - víť spi-ri-tus me-us:*
Be-ne-dí-ctus Dó-mi-nus De-us I-sra-el:* i. t. d.

VII. a

Sedmi psalmovi ton.

Be-á-tus vir, qui non á-bi-it in con-sí-li-o im-pi-ó-rum, †
Ju-cún-dus ho-mo qui mi-se-ré-tur et cóm-mo-dat, †

et in vi - a pec - ca - tó - rum non ste - tit:* et in cá - the - dra
 di - spó - net ser - mó - nes su - os in ju - dí - ci - o:* qui - a in ae - ter -
 ma - gna ó - pe - ra Dó - mi - ni:*
 fe - cit mi - hi ma - gna qui po - tens est:*

pe - sti - lén - ti - àe non se - dit.
 num non còm - mó - vé - bi - tur.
 prin - ci - pá - li con - fir - ma me.
 mi - ra - bí - li - bus su - per me.
 et ú - sque in saé - cu - lum.

Nadaljne diferencije sedmega tona so:

^b
^c
^{c₂}
^d
 pestilénti - àe non se - dit.
 non còm - mó - vé - bi - tur.
 et u - sque in saé cu - lum.

Inítium obstoji iz dveh dvozložnih skupin, in sicer stoji na prvem zlogu „clivis“, na drugem pa „podatus“.

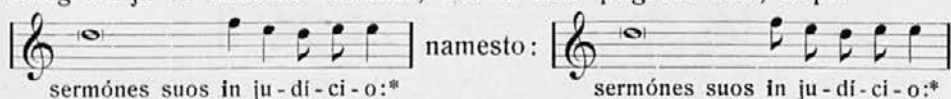
Srednja in sklepna kadenca obsegati po dva akcenta brez vsake ddiravljajne note. Treba je torej pred zvezdico, kakor tudi pred sklepom vsake vrstice poiskati predzadnji poudarjeni zlog. Pri tem določevanju ne prezreti postranskih akcentov, n. pr. pri srednji kadenci:

in splendóri - bús san - ctó - rum:*
 stéri - lém in do - mó:*
 Dómi - nús ex Si - on:*
 Isra - èl in Dó - mi - no:*
 propiti - á - ti - ó est:*
 in týmpa - nò et cho - ro:*

Ali pri sklepni kadenci:

os loquénti - úm i - ní - qua.
 exaltábi - túr in gló - ri - a.
 ut complaciti - òr sit ad - huc.
 ante luciferum gé - nu - i
 ti - mén - ti - bús se.
 filios Ja - còb et Jo - seph.
 in Si - nà in san - cto.

Tudi pri sedmem psalmovem tonu se je treba varovati napačnega zategovanja ob začetku kadence, kar se tako pogosto sliši, n. pr.

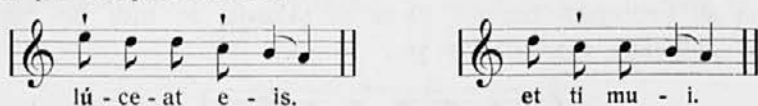

Pri sklepni kadenci pa pozor na to, da se ne zategne nič drugega, kot edino le skupino na zadnjem zlogu vsake vrstice, kar je v gorenjem zgladu označeno s četrtnkami.

Zaradi kratkega besedila nahajamo včasih tudi pri tem psalmovem tonu okrajšane melodije, n. pr. pri srednji kadenci:

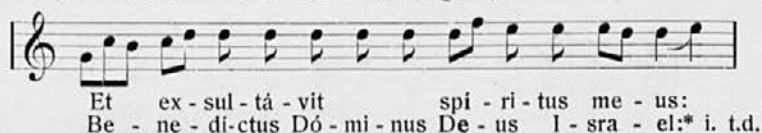
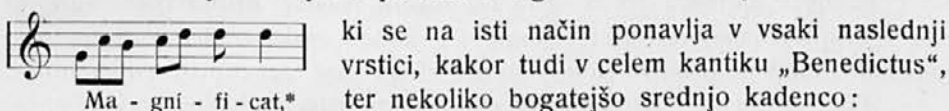

Ali pri sklepni kadenci:

Magnificat in Benedictus, ako se pojeta na neslovesen način, kakor n. pr. v oficiju za rajne, imata initium in kadence ravno take, kakor sicer psalmi.

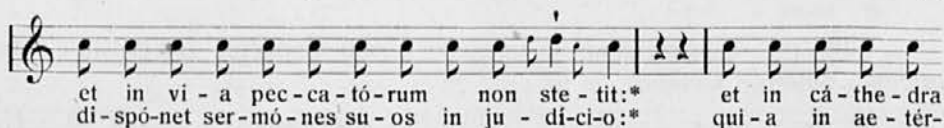
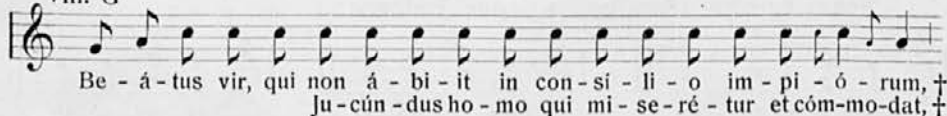
V slovesnejšem napevu pa ima Magnificat ta-le poseben initium:

Nadaljuje se kakor sicer pri psalmih.

Osmi psalmovi ton.

VIII. G

Nadaljni dve diferenciji osmega tona sta:

pestilénti - ae non sé - dit.
in aetérnum non com-mo - vé - bi - tur.

Poslednja diferencija G* je dana samo „ad libitum“, ter se poljubno zamenja lahko z gorenjo diferencijo G.

Initium osmega tona je enak onemu drugega tona; obstoji iz treh posameznih not, pod katere se postavijo prvi trije zlogi v psalmu.

Srednja kadenca se glasi tako, kakor pri drugem tonu ter obsega en akcent brez vsake pripravljalne note. Ako je zadnja beseda pred zvezdico enozložna ali hebrejska beseda, ki se ne sklanja, se tudi pri tem tonu uporablja „mediatio correpta“, n. pr.

Dó - mi - nus ex Si - on: *
ré - di - met I - sra - el: *
mul - ti - pli - cá - tae sunt: *
e - du - cá - vit me: *

Sklepna kadenca pa obsega en akcent in dve pripravljalni noti, ki sta zgoraj zaznamovani s številkami. Ob koncu vsake vrstice je treba torej poiskati zadnji poudarjeni zlog in še dva zloga prej zaradi pripravljalnih not.

Tudi tu imajo postranski akcenti enako veljavo, kakor glavni, n. pr.

o - rá - ti - o me - a prae - vé - ni - èt me.
sé - mi - tas tu - as é - do - cè me.
po - pu - ló - rum cir - cúm - da - bit te.
e - os qui trí - bu - lant me.
ne dis - cés - se - ris à me.
dí - lí - gén - ti - bús te.

Nekaj zgledov okrajšane sklepne kadence:

quem ti - mé - bo. laus I - sra - el. et sal - va me.
et sa - ná - sti me.

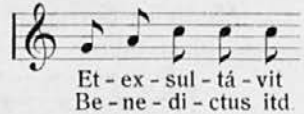
Tudi pri osmem tonu je pogosto slišati napačno zategovanje ob pričetku sklepne kadence, n. pr.

pestilénti - ae non se - dit. Pravilno se poje: pestilénti - ae non se - dit,

Magnificat ima — podobno kakor pri drugem psalmovem tonu — ta - le initium:

Ma - gni - fi - cat *

Nadaljne vrstice tega kantika in tudi vse vrstice v kantiku „Benedictus“ imajo običajni initium:

V slovesnejšem napevu pa imata Magnificat in Benedictus v vseh vrsticah gorenji slovesni initium ter podobno srednjo kadenco, kakor smo jo našli že pri drugem psalmovem tonu, namreč:

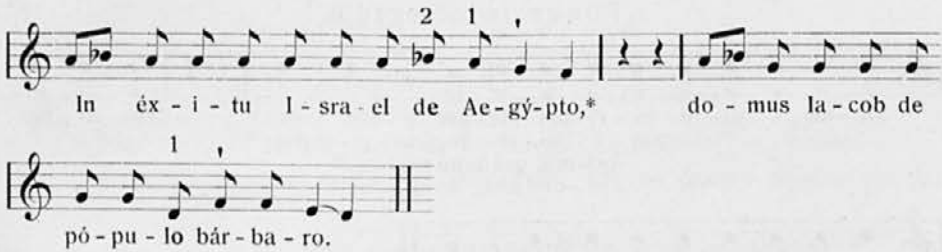

Druga polovica vsake vrstice se poje običajno.

Razen navedenih osem psalmovih tonov je še nekaj drugih, ki se pa rabijo bolj poredkoma. Predvsem je treba tu omeniti tako imenovani

Tonus peregrinus.

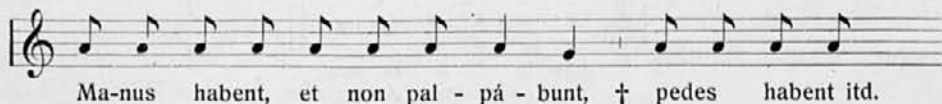
Prva vrstica z dvojnim inicijem se glasi tako:

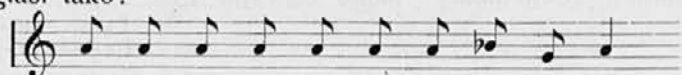
Nadaljne vrstice se pojó tako:

„Flexa“ se tudi pri tem tonu proizvajata po navadnem pravilu v veliki sekundi n. pr.

„Mediatio correpta“ pri hebrejskih in enozložnih besedah pred zvezdico se glasi tako:

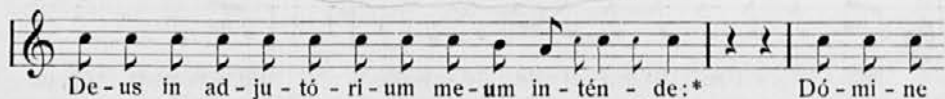
Be - ne - di - xit dó - mu - i I - sra - el:*
Ad - ji - ci - at Dó - mi - nu su - per vos:* itd.

Ta psalmovi ton se imenuje „peregrinus“, tuj ton, ter ima dve posebnosti, ki jih nima noben drug ton: 1. „initium“ se nahaja v obeh polovicah prve psalmove vrstice; pri nadaljnjih vrsticah seveda odpade na obojnem mestu; in 2. dominanta ima v obeh polovicah psalmovih vrstic drugačno lego.

„Initium“ obstoji v obeh polovicah iz skupine dveh not („podatus“) in iz ene posamezne note. Srednja kadenca obsega en akcent in dve pripravljajni noti, sklepna kadenca pa en akcent in eno pripravljajno noto, kakor je zgoraj zaznamovano s številkami.

V tem tonu se poje samo psalem „In exitu Israel“ ob nedeljskih vesperah in včasih poredkoma tudi kantik „Benedicite“ v hvalnicah in psalem „Laudate pueri Dominum“ v vesperah.

Tonus in directum.

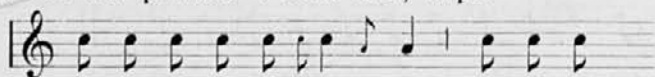
De - us in ad - ju - tó - ri - um me - um in - tén - de:* Dó - mi - ne
con - fi - de - re in prin - ci - pi - bus:*
om - nes qui quae - runt te:*
ré - di - met I - sra - el:*

ad ad - ju - ván - dum me fe - stí - na.
su - sti - nu - i te Dó - mi - ne.

Ta priprosti psalmovi ton, ki nima inicija, se rabi za one psalme, ki so v oficiju predpisani v tako imenovanih „preces“ ter nimajo antifone. Taki psalmi so: 145. psalem v vesperah za rajne, 129. psalem v hvalnicah in 69. psalem v litanijah vseh svetnikov. Po tem načinu naj bi se torej pel psalem po litanijah o prošnjih dnevih.

„Flexa“ se vrši pravilno v mali terci, n. pr.

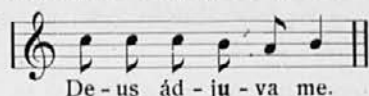
ad - jú - tor e - jus, † spes e - jus . . .
á - ní - ma me - a Dó - mi - num † lau - dá - bo itd.

Pri enozložnih in hebrejskih besedah se „flexa“ opusti, kakor sicer v psalmih, ter se na dotičnem mestu samo kratko pavzira. Konča pa se pri takih besedah psalmova vrstica tako-le:

quae in e - is sunt.
sae - cu - ló - rum. A - men.

Ako je pa pred zadnjo enozložno besedo kaka večzložna beseda s poudarkom na tretpredzadnjem zlogu, se privzame še vmesna sekunda „h“, n. pr.

Končno postavimo tu še nek

Tonus ad libitum,

ki se sme peti pri psalmih v kompletoriju vélike sobote in v oficiju veliko-nočne nedelje in nje osmine do vesper pred belo nedeljo pri onih psalmih v urnih molitvah, ki se pojó brez antifone, kakor tudi v kantiku „Nunc dimittis“:

in má - ni - bus por - tá - bunt te:*

man - dá - víť de te:*

ac - cé - le - ra ut é - ru - as me.

et quaé - ri - tis men - dá - ci - um.

mul - ti - pli - cá - ti sunt.

Kakor rečeno, je ta psalmovi ton samo „ad libitum“, na prosto voljo, in peli ga bodo pač le v kakem samostanu, ker se drugje dotični psalmi navadno ne pojó.

S tem smo si ogledali vse razne psalmove tone in diferencije, ki so v novi vatikanski izdaji v rabi.

Ne bi bilo pa dovolj, ako bi kdo dobro poznal samo napeve psalmovih tonov; ne, še veliko večjo pozornost mora obračati na to, da tudi besedilo jasno in pravilno izgovarja, kajti če velja sploh izrek, da je cerkveno petje molitev, velja to še prav posebno o psaliranju. Zato naj se nihče ne loti peti kak psalem preje, dokler ne zna popolnoma gladko in brez spodtikljaja brati dotičnega besedila. Po mojem mnenju je najbolje, ako se najprvo psalmovo besedilo recitativno jasno in razločno bere na enem tonu in v istem ritmu, kakor pri psaliranju; pri pavzah in pri zvezdici naj se že pri tem recitativnem branju naredi tako dolg odmor, kakor sicer pri psaliranju. To branje naj se ponavlja tako dolgo, da se vrši popolnoma enakomerno in brez najmanjšega spodtikljaja, ker vsak tak spodtikljaj bi bil — kakor sem že preje omenil — velik pogrešek zoper pravilno pevanje psalmov.

Da pa bo mogel pevec res pravilno izgovarjati latinsko besedilo, mu morajo biti znana pravila latinske izgovarjave. Za one, ki se niso učili latinščine, ne bo odveč, ako jih tu opozorim na nekatere napake, kakor sem jih sam večkrat slišal.

Mnogi ne vedó, da se v latinščini *ae* bere kot *e* (*ä*), n. pr. aedificéntur; le tedaj, ako stojita nad *e* dve piki (*ae*), se morata oba samoglasnika ločeno izgovarjati, n. pr. *aër*. Ravno tako se mora *oe* braji kot nekoliko temnejši *e* (*ö*).

Soglasnik *c* se bere kot naš *c* le pred *e* in *i* (seveda tudi pred *y*, *ae*, *oe* in *eu*), sicer pa vedno kot naš *k*.

Zlog *ti* se bere kot naš *ci* v sredi kake besede, če stoji takoj za *ti* kak samoglasnik, n. pr. *gratias*, *gentium* itd.; nasprotno pa se izgovarja kot naš *ti*, ako je ta zlog poudarjen, n. pr. *totíus* (beri: totíus), ali če stoji pred tem zlogom kak *s*, n. pr. *óstium*.

Soglasnik *s* se izgovarja kakor v slovenščini; le ako stoji *s* sredi dveh samoglasnikov, se izgovarja kot naš *z*, n. pr. *rosa* (beri roza). *Qu* se izgovarja kot naš *kv*, n. pr. *loquúntur* (beri: lokvúntur).

Zelo pogostoma je slišati tudi napačne poudarke, toda brez vse potrebe, kajti poudarki so v koralnih knjigah natančno zaznamovani. Dvo-zložne besede res nimajo zaznamovanih poudarkov, a to tudi ni potrebno, kajti splošno pravilo je, da v latinskem jeziku imajo dvo-zložne besede poudarek vedno na prvem zlogu, in zato bi bilo vsako zaznamovanje odveč; pri večzložnih besedah pa je poudarek vseskozi zaznamovan.

Kako je treba zloge jasno izgovarjati, kako dolge morajo biti pavze pri zvezdici in ob koncu vsake vrstice, o tem sem že preje govoril pri prvem psalmovem tonu in bilo bi odveč, isto še enkrat ponavljati. Sploh mislim, da sem v teku te razprave dovolj pojasnil vse glavne reči o tradicionalni psalmodiji. Upam, da kdor bo to razpravo temeljito predelal, bo lahko znal psalirati v duhu tradicionalnega koral. In ako se temu teoretičnemu znanju pridruži še praktično proizvajanje pri službi božji, bo dosežen namen, ki sem ga imel s tem spisom.

